БЛАЗОНОТ НА ПРИПИШАНИОТ ГРБ НА АЛЕКСАНДАР МАКЕДОНСКИ ВО ЕВРОПСКАТА ХЕРАЛДИКА

Иван Нацевски

Македонско грбословно друштво,
Потпретседател и хералд вардарски

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Од сите историски личности кои ги дала Македонија, Александар Македонски со сигурност е најзначаен од хералдичка гледна точка. Ова се должи на неговата популарност во средновековна Европа, која произлегла од широката распространетост на дела за неговиот живот познати како *александриди*. Станува збор за витешки романи кои се појавиле во 10 век, а веќе кон крајот на 13 век биле надополнети со графички прикази со хералдички содржини. Дополнително популарноста на Александар ќе се зголеми со појавата на делото *Voeux du Paon* од *Jacques de Longuyon* во кое ќе биде воспоставена поредицата на деветте достоинствени. Овој концепт ќе биде широко распространет во хералдичката практика на средновековна Европа.

Трудот ја разгледува појавата на припишаниот грб на Александар во европската хералдика, дава опис на различните блазонски групи и бара врска меѓу нив и земјите во кои тие се најчесто застапени. Воедно се бара врската меѓу грбот на Александар и грбот на Македонија од европските извори.

Клучни зборови: Александар Македонски, Македонија, хералдика, грбови, средновековна Европа, александриди

THE BLAZON OF THE ATTRIBUTED COATS OF ARMS OF ALEXANDER THE GREAT IN EUROPEAN HERALDRY

Ivan Nacevski

Macedonian Heraldic Society,
President and Chief Herald

Peer-reviewed article

ABSTRACT

Of all the historical figures that Macedonia has given to us, Alexander the Great is certainly the most significant from a heraldic point of view. This is due to his popularity in medieval Europe, which resulted from the widespread distribution of works about his life known as *The Alexander Romance*. This is a chivalric novel that first appeared in the 10th century, and was already illustrated with heraldic content towards the end of the 13th century. Alexander's popularity further increased with the appearance of the work *Voeux du Paon* by *Jacques de Longuyon*, in which the series of the Nine Worthies was established. This concept became to be widely spread in the heraldic practice of medieval Europe.

This paper examines the appearance of the coat of arms attributed to Alexander in European heraldry, providing a description of the various blazon groups and seeking a connection between them and the countries in which they are most commonly represented. At the same time, the connection between the coat of arms of Alexander and the coat of arms of Macedonia from European sources is sought.

Keywords: Alexander the Great, Macedonia, heraldry, coats of arms, medieval Europe, Alexander's Romance

https://orcid.org/0000-0002-7169-6039
ivan_nacevski@yahoo.com

https://doi.org/10.47763/mher2025.6541
Поднесено / Submitted 25.12.2024
Ревидирано / Revised 24.2.2025
Прифатено / Accepted 2.5.2025
Објавено / Published 20.5.2025

Creative Commons License

Авторските права на написите остануваат кај авторот.
Copyright of the articles remains with the author.

Наведи извор-Некомерцијално-Сподели под исти услови (CC BY-NC-SA 4.0) Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

Финансирање: Ова истражување нема финансиска поддршка /**Funding**: This research did not receive any financial support/ **Конкурентски интереси:** Авторот е уредник на списанието/ **Competing Interests**: The author is editor of this journal

ВОВЕД

Од сите историски личности кои ги дала Македонија, Александар Македонски е со сигурност најзначаен од хералдичка гледна точка. Ова се должи на неговата популарност во средновековна Европа, која произлегла од широката распространетост на дела познати како александриди. Станува збор за книги кои ќе се појават во 10 век, а веќе кон крајот на 13 век ќе бидат надополнети со графички прикази со хералдички содржини. Александридите најчесто претставуваат превод на дело од 2 до 3 век од непознат автор понекогаш именуван како Псевдо – Калистен, а напишано на класичен грчки (Cary 1956, 10). Во 4 век ќе се појави латински препис на истото, а веројатно веќе во 10 век ќе се појави и старословенски превод (Милетичъ 1936, 3). Александридите не се секогаш исти по содржина и може да се создавани и надополнувани во подолг временски период. Ова важи и за оригиналот за кој постојат повеќе рецензии (Cary 1956, 10). Напоредни животописи на Плутарх е уште едно дело преку кое ќе се шири популарноста на Александар Македонски. Ракописните верзии на ова дело од 10 и 11 век ќе послужат како основа за подоцнежните преводи на различни европски јазици. Така, најстарата позната печатена верзија датира од 1470 година, а издадена е во Рим (Pade 2007). Освен од споменатите, за Александар во средновековна Европа ќе се дознае и од дела со поопширна историска тематика, односно дела со енциклопедиски карактер. И овде се среќаваат прикази со хералдички содржини. Во македонската хералдика проучувањето на припишаниот грб на Александар Македонски е релативно нова појава. Прв ова прашање го поставува Јован Јоновски во неговата статија *Грбовите на Македонија* (Јоновски 2009) во 2009 година и подоцна во 2015 во книгата *Симболите на Македонија* (Јоновски 2015, 33 – 42), Александар Матковски во неговата книга Грбовите на Македонија во неколку наврати соопштува за дела во кои се наоѓаат грбови на Александар, но во ниеден случај не го соопштува овој факт (Матковски 1990, 35 – 72). Други сознанија на македонски јазик досега не се објавени.

Дигитализацијата на светските библиотечни фондови, слободниот пристап до информации

INTRODUCTION

Of all the historical figures that Macedonia has given us, Alexander the Great is certainly the most significant from a heraldic point of view. This is due to his popularity in medieval Europe, which resulted from the widespread distribution of works known as The Alexander Romance. Versions of this book appeared in the tenth century, and by the end of the thirteenth it would be supplemented with graphic representations including heraldic content. The Alexander Romance is most often a translation of a work from the 2nd – 3rd centuries by an unknown author sometimes named as Pseudo-Callisthenes, written in classical Greek (Cary 1956, 10). A Latin transcript of the same work would appear in the 4th century, and probably an Old Slavonic translation would appear as early as the 10th century (Милетичъ 1936, 3). The Alexander Romance is not always the same in content and may have been created and supplemented over a longer period of time. This also applies to the original, for which there are several reviews (Cary 1956, 10). Plutarch's Parallel Lives is another work through which the popularity of Alexander the Great spread. The manuscript versions of this work from the tenth and eleventh centuries served as the basis for later translations into various European languages. Thus, the oldest known printed version dates from 1470, and was published in Rome (Pade 2007). In addition to the works mentioned above, mediaeval Europe also came to learn of Alexander from works with a more extensive historical theme, that is, works with an encyclopaedic character. Here, too, depictions with heraldic content are encountered. In Macedonian heraldry, the study of the attributed coat of arms of Alexander the Great is a relatively new phenomenon. This question was first raised by Jovan Jonovski in his article *The Coats of Arms of Macedonia* (Јоновски 2009) in 2009 and later in 2015 in the book *The Symbols of Macedonia* (Јоновски 2015, 33 – 42), Aleksandar Matkovski in his book *The Coats of Arms of Macedonia* on several occasions mentions works in which Alexander's coats of arms are found, but in no case does he report this fact (Матковски 1990, 35 – 72). Other findings in Macedonian have not been published so far.

The digitisation of world library collections, free access to information through Internet

преку истражување на интернет како и заинтересираноста на општеството за темата доведоа до нови сознанија за припишаниот грб на Александар Македонски. Така, веќе може да се каже дека во хералдичка смисла Александар го среќаваме како дел од движното и недвижното наследство. Движното наследство може да се подели на пишани извори и таписерии. Недвижното наследство во основата претставува дел од архитектонската орнаментика. Класификацијата на пишаните извори може да се направи врз основа на неколку особености при што се добива следната поделба: 1. Вид на пишаните извори: а)историски книги; б) грбовници; в) илустрации; 2. Содржина на пишаните извори: а) илустрирани александриди; б) девет достоинствени; в) општоисториска содржина; 3. Симбол во пишаните извори: а) лав; б) грифон; в) ѕвона; г) круни; д) волк; ѓ) коза; е) превези/лево скосен; 4. Јазик на пишаните извори: класичен грчки; латински; француски; германски; фламански; англиски; шпански; португалски; персиски; Треба да се нагласи дека сите извори истовремено се вклопуваат во по една од горенаведените групи.

Овој труд ја разгледува појавата на припишаниот грб на Александар во европската хералдика преку обработка на четириесетина главно непроучени извори давајќи опис на различните негови блазони и блазонски групи и бара врска меѓу нив и земјите во кои тие се најчесто застапени. Воедно ќе се обрне внимание и на врската меѓу грбот на Александар и грбот на Македонија од европските извори. За таа цел припишаните грбови на Александар ќе бидат разгледани преку основните симболи на блазоните, и тоа од најчестиот кон поретки случаи. Овој труд претставува продолжеток на истражувањето за припишаниот грб на Александар и во него нема да биде обработен лавот. Имено, тој е цел на обработка на претходна статија (Nacevski 2016).

Блазон претставува технички опис на грбот и како таков претставува еден од главните предмети на хералдиката. Тој опис – блазон ја претставува суштината на грбот, кој за хералдиката е поважен од ликовниот приказ – емблазон. Процесот на опишување на грбот (пишување на блазонот) се вика блазонирање. Блазонот мора да биде јасен и недвосмислен, така што секој хералдички уметник ќе може да го емблазонира - ликовно да го престави токму тој грб (Јоновски 2015, 74).

research, as well as the interest of society in the topic have led to new findings about the attributed coat of arms of Alexander the Great. Thus, it can already be said that in the heraldic sense we encounter Alexander as part of the movable and immovable heritage. The movable heritage can be divided into written sources and tapestries. Immovable heritage is basically a part of architectural ornamentation. The classification of written sources can be made on the basis of several features, resulting in the following division: 1. Type of written sources: a) historical books; b) armorials; c) illustrations; 2. Content of written sources: a) illustrated Alexander's Romance; b) the Nine Worthies; c) general historical content; 3. Symbol in written sources: a) lion; b) griffin; c) bells; d) crowns; e) wolf; f) goat; e) bends/ party per bend; 4. Language of written sources: classical Greek; Latin; French; German; Flemish; English; Spanish; Portuguese; Persian; It should be emphasized that all sources simultaneously fit into one of the above groups (Nacevski 2016).

This paper examines the appearance of the attributed coat of arms of Alexander in European heraldry by processing about forty mostly unstudied sources, providing a description of his various blazons and blazon groups and looking for a connection between them and the countries in which they are most commonly represented. Attention will also be paid to the connection between the coat of arms of Alexander and the coat of arms of Macedonia from European sources. For this purpose, the attributed coats of arms of Alexander will be examined through the basic symbols of the blazons, from the most common to the rarest cases. This paper is a continuation of the research on the attributed coat of arms of Alexander and, so, the lion will not be considered in it as the lion has been discussed in a previous article (Nacevski 2016).

A blazon is a technical description of a coat of arms and as such is one of the main objects of heraldry. Blazon represents the essence of the coat of arms, which for heraldry is more important than the artistic depiction or emblazonment. The process of describing the coat of arms (writing the blazon) is called blazoning. The blazon must be clear and unambiguous, so that any heraldic artist will be able to emblazon it - to represent in art precisely that particular coat of arms (Јоновски 2015, 74).

ГРИФОН

Грифонот е митски ѕвер со глава, крилја и предни нозе на орел, а со грива, уши и задни нозе од лав (Znamierowski 2017, 132). Грифонот е втор по застапеност симбол на Александар Македонски. Воедно тој е и втор е и како поединечен блазон, веднаш по разгневениот лав. Од осумдесет обработени извори, грифонот како симбол на Александар се среќава дури во дванаесет извори. Припишаните грбови со грифон се појавуваат во средината на 15 век. Што се однесува до симболиката на грифонот и неговата врска со Александар, таа не е сосем јасна. Сепак, врска може да се бара во неговата природа. Имено, орловскиот дел на грифонот му дава соларен и божествен дух, додека лавовскиот е извор на неговата земска и профана природа (Ацовиќ 2008, 175). Ова може да се доведе во директна врска со тврдењата дека Александар е син на Зевс (Плутарх 1994, 7), а со тоа и Александар би бил со двојна природа, божја и профана.

Според видот на изворите, осум се грбовници, три се илустрации, а еден извор е александрида. Во грбовниците и илустрациите, односно во единаесет извори грифонот е дел од поредицата на деветте достоинственици. Во рамките на оваа поредица не се забележува мешање со грбовите на другите достоинственици што не е случај кај лавот (Nacevski 2016). Според јазикот на кој се пишувани изворите, се среќава само германскиот. Во Табела 1 се дадени изворите и соодветниот блазон.

За разлика од лавот каде што постои голема разновидност во блазонот, кај грифонот ситуацијата е сосема различна. Во основата се работи за еден единствен блазон, кој гласи: црно, разгневен грифон, златен (сл. 1). Во два извори грифонот е вооружен со црвен јазик, а во еден е вооружен со црвен јазик и канџи. Едноставноста кај овој симбол е нарушена на двапати кога споменатиот блазон се среќава како дел од сложен грб. Во хералдиката сложени се оние грбови кои се добиени со спојување на два или повеќе поединечни грбови. Оваа практика се нарекува маршализирање. Така, грифонот е маршализиран во два извори со три ѕвона кои исто така се еден од симболите на Александар.

Сл./Fig. 1

GRIFFIN

The griffin is a mythical beast with the head, wings and forelegs of an eagle, and with the mane, ears and hind legs of a lion (Znamierowski 2017, 132). The griffin is the second most common symbol of Alexander the Great. At the same time, it is also the second most common as an individual blazon, after the lion rampant. Out of eighty known sources, the griffin as a symbol of Alexander is found in twelve. The attributed coats of arms with a griffin appear in the middle of the fifteenth century. As for the symbolism of the griffin and its connection with Alexander, it is not entirely clear. However, a connection can be sought in its nature. Namely, the eagle part of the griffin gives it a celestial and divine spirit, while the lion part is the source of its earthly and profane nature (Ацовиќ 2008, 175). This can be directly linked to the claims that Alexander was the son of Zeus (Плутарх 1994, 7), and thus Alexander would have a dual nature, divine and mundane.

According to the type of sources, eight are armorials, three are illustrations, and one source is in The Alexander Romance. In the armorials and illustrations, that is, in eleven sources, the griffin is part of the series of the Nine Worthies. Within this series, there is no mixing with in the coats of arms of series, which is not the case with the lion (Nacevski 2016). When it comes the language of the sources, they are all written in German. *Table 1* gives the sources and the corresponding blazon.

Unlike the lion, where there is great diversity in its blazon, the situation with the griffin is completely different. Basically, it is a single blazon that reads: *Sable, a griffin rampant, Or* (Fig. 1). In two of the sources, the griffin is armed with a tongue Gules, and in one it is armed with a tongue and claws, Gules. The simplicity of this symbol is broken twice when the aforementioned blazon is found as part of a marshalled coat of arms. In heraldry, marshalled coats of arms are those that are obtained by joining two or more individual coats of arms together. This practice is called marshalling. Thus, the griffin is marshalled in two sources with three bells, which are also one of the symbols of Alexander. In the first

Во едниот извор грбот е преполовен со грифон и три ѕвона, а во другиот е расчетворен со грифон (1,3) и три ѕвона (2,4). Само александридата не соопштува бои за прикажаниот грб.

Од изложеното дотука станува евидентно дека грифонот се појавил на германска територија основно како дел од циклусот за деветте достоинственици. Од таму бил преземен и во александридите преведувани на германски. Станува збор за стабилен и искристализиран блазон што нè наведува на заклучокот дека праобразецот на овој блазон е еден од кој подоцна биле правени повеќе преписи.

ТРИ КРУНИ

Круните како симбол на Александар Македонски се појавуваат во првата половина на 15 век. Од осумдесет обработени извори досега се познати единаесет извори со овој симбол со што претставуваат трета по честота блазонска група.

Според видот на изворите, девет се грбовници, а два се алаксандриди. Во грбовниците грбот на Александар е дел од циклусот на деветте достоинственици. Во однос на јазикот осум извори се на германски од тоа сите грбовници, а три се на француски јазик од тоа еден грбовник и две александриди. За најстар германски извор се смета Рихенталовата хроника од 1414 година, а за најстар француски извор александрида датирана од 1420 до 1425 година. Што се однесува до симболиката на круните и нивната врска со Александар, таа не е сосем јасна. Најверојатно, се работи за рокада со грбот на крал Артур од циклусот на деветте достоинственици. Имено, во грбовниците во кои се среќаваат круните, Александар секогаш е дел од оваа поредица. Токму затоа голема е веројатноста од таму да преминале и во александридите како симбол. Во Табела 2 се дадени делата и соодветниот блазон.

Слично како и кај грифонот, од хералдичка гледна точка, грбовите на Александар со круни во основата претставуваат една блазонска група со основен блазон, кој гласи: На поле, три куни (2,1). Сепак, кога се во прашање боите овде се забележува извесна разновидност. Па така, според односот на боите на полето и круните се издвојуваат четири блазонски подгрупи, и тоа:

1. сино, златни круни (2,1) – пет извори (сл. 2)

source, the coat of arms is parted per pale with a griffin and three bells, and in the second one the arms are quartered with a griffin (1,3) and three bells (2,4). Only the Alexander Romance does not state the colours for the depicted coat of arms.

From what has been stated so far, it becomes evident that the griffin appeared on German territory primarily as part of the cycle of the Nine Worthies. From there it was also taken over in the Alexander Romance translated into German. It is a stable and crystallised blazon, which leads us to the conclusion that the prototype of this blazon is one from which several copies were later made.

THREE CROWNS

Crowns as a symbol of Alexander the Great appear in the first half of the fifteenth century. Out of forty sources studied so far, eleven sources with this symbol are known, representing the third most frequent blazon group.

According to the type of sources, nine are armorials, and two are in Alexander's Romance. In the armorials, Alexander's coat of arms is part of the cycle of the Nine Worthies. In terms of language, eight sources are in German, all of which are armorials, and three are in French, of which one is an armorial and two are in the Alexander's Romance. The oldest German source is considered to be the Reichenthal's Chronicle from 1414, and the oldest French source is a copy of the Alexander Romance dated ca. 1420-1425. As for the symbolism of the crowns and their connection with Alexander, it is not entirely clear. Most likely, it is a result of a mix up with the coat of arms of King Arthur from the cycle of the Nine Worthies. Namely, in the armorials in which the crowns are found, Alexander is always part of this series. That is why it is highly likely that they passed from there to the Alexander Romance as a symbol. *Table 2* shows the works and the corresponding blazon.

Similar to the griffin, from a heraldic point of view, the coats of arms of Alexander with crowns basically represent one blazon group with a basic blazon that reads: On a field, three crowns (2,1). However, when it comes to the colours, a certain variety is observed here. Thus, according to the ratio of the colours of the field and the crowns, four blazon subgroups are distinguished, as follows:

1. Azure, three crowns Or (2.1) – five sources

2. црвено, златни круни (2,1) – четири извори
3. сино, сребрени круни (2,1) – еден извор
4. поле, круни (2,1) сето без боја – еден извор

Од изложеното досега се забележува дека круните како симбол се појавиле на германска и француска територија речиси едновремено до крајот на првата четвртина на 15 век основно како дел од циклусот за деветте достоинственици. Од таму бил преземен и во александридите. Станува збор за стабилен и искристализиран блазон што нè наведува на заклучокот дека праобразецот на овој блазон е еден од кој подоцна биле правени повеќе преписи.

Сл./Fig. 2

(Fig. 2)

2. Gules, three crowns Or (2.1) – four sources
3. Azure, three crowns Argent (2.1) – one source
4. A field, three crowns (2.1) all without colour – one source

From the above, it can be seen that the three crowns as a symbol appeared on German and French territory almost simultaneously by the end of the first quarter of the fifteenth century, primarily as part of the cycle for the Nine Worthies. From there they were later included in the Alexander Romance. This is a stable and crystallised blazon, which leads us to the conclusion that the prototype of this blazon is one from which several copies were later made.

ТРИ ЅВОНА

И ѕвоната како симбол на Александар Македонски се појавуваат во првата половина на 15 век. Од осумдесет извори обработени досега, познати се седум извори со овој симбол со што претставуваат петта по честота блазонска група веднаш по лавот што држи секира. Според видот на изворите, три се грбовници, а по два се книги со општо историска содржина и илустрации. Во грбовниците грбот на Александар е дел од циклусот на деветте достоинственици. И овде како и кај грифонот нема мешање со грбовите на другите достоинственици. Во однос на јазикот, сите извори се на германски јазик. Она што остава впечаток е дека ѕвоната ги нема во александриди, што не е случај со претходните симболи. Во Табела 3 се дадени изворите и соодветниот блазон.

Што се однесува до симболиката на ѕвоната, веројатен извор може да се побара во расказот на Псевдо-Калистен за зачнувањето на Александар (Voynikov 2011). Имено, Олимпијада долго време немала деца, па решила да побара помош од египетскиот оракул Нектенабо, кој живеел во Македонија, а претходно бил фараон. Нектенабо ѝ објаснил дека за да има дете, треба да ја обвладеат тројца богови: Зевс во форма на Орел, Амон – на змија, и Хераклe – на лав. Всушност, Нектенабо ја прелажал Олимпијада и преку ноќ се преобразил последователно во секое од трите животни и така таа забременила и го родила

THREE BELLS

The bells as a symbol of Alexander the Great also appear in the first half of the fifteenth century. Out of eighty sources processed so far, seven sources are known with this symbol, which represents the fifth most frequent blazon group, right after the lion holding an axe. According to the type of sources, three are armorials, and two are books with general historical content and illustrations. In the armorials, Alexander's coat of arms is part of the cycle of the Nine Worthies. Here, as with the griffin, there is no confusion with the coats of arms of other Worthies. In terms of language, all sources are in German. What leaves an impression is that bells are not found in the Alexander Romance, which is not the case with the previous symbols. Table 3 shows the sources and the corresponding blazon.

As for the symbolism of the bells, a probable source can be found in the story of Pseudo-Callisthenes about the conception of Alexander (Voynikov 2011). Namely, Olympias had no children for a long time, so she decided to seek help from the Egyptian oracle Nectenabo, who lived in Macedonia and had previously been a pharaoh. Nectenabo explained to her that in order to have a child, she would need to be possessed by three gods: Zeus in the form of an Eagle, Ammon, a snake, and Heracles, a lion. In fact, Nectenabo tricked Olympias and transformed himself into each of the three animals in turn overnight, and so

Александар, кој имал истовремено три форми (Псевдо-Калистен 2008). Друго објаснување би можело да се побара во расказот на Плутарх за раѓањето на Александар, односно кога се родил Александар на татко му Филип истовремено му стигнале три вести: првата дека Парменион ги победил Илирите; втората дека на трка во Олимпија победил негов коњ и третата дека му се родил син (Плутарх 1994, 8).

И овде како и кај круните, од хералдичка гледна точка, грбовите на Александар со ѕвона во основата претставуваат една блазонска група со основен блазон, кој гласи: На поле, три ѕвона (2,1). Сепак кога се во прашање боите овде се забележува малку поголема разновидност од круните. Имено, според односот на боите на полето и ѕвоната се издвојуваат шест блазонски подгрупи, и тоа:

1. црвено, златни три ѕвона (2,1) – два извори
2. златно, црвени три ѕвона (2,1) - еден извор (сл. 3)
3. сино, златни три ѕвона (2,1) - еден извор
4. сино, сребрени три ѕвона (2,1) - еден извор
5. сребрено, црвени три ѕвона (2,1) - еден извор
6. на поле три ѕвона (2,1) без боја - еден извор

Особеност на ѕвоната е тоа што тие четирипати се среќаваат како едноставен грб, а трипати како дел од сложен грб, и тоа: еднаш со лав и двапати со грифон. Во едниот извор грбот е преполовен со црн лав на златни и три ѕвона. Блазоните со грифон се расчетворени, и тоа: во првиот извор редоследот е грифон (1,3) и три ѕвона (2,4), а во другиот обратно.

Од изложеното дотука станува евидентно дека и ѕвоната како и грифонот се појавиле на германска територија основно како дел од циклусот за деветте достоинственици. Најверојатно од таму бил преземени и во други книги пишувани на германски. Ѕвоната се чест симбол на грбовите на Македонија, и тоа опишана токму како земјата на Александар. Оттука употребата на ѕвоната и грифонот во сложени грбови јасно покажува преплетување меѓу грбовите на земјата и владетелот што е целосно во синхрон со средновековната практика каде што

Сл./Fig. 3

she became pregnant and gave birth to Alexander, who had three forms at the same time (Псевдо-Калистен 2008). Another explanation could be found in Plutarch's account of Alexander's birth, that is, when Alexander was born, his father Philip received three pieces of news at the same time: the first that Parmenion had defeated the Illyrians; the second that his horse had won a race in Olympia; and the third that he had a son (Плутарх 1994, 8).

Here, as with the crowns, from a heraldic point of view, the coats of arms of Alexander with bells basically represent one blazon group with a basic blazon that reads: On a field, three bells (2,1). However, when it comes to colours, there is a somewhat greater variety here than with the crowns. Namely, according to the ratio of the colours of the field and the bells, six blazon subgroups are distinguished:

1. Gules, three bells, Or (2.1) – two sources
2. Or, three bells, Gules (2.1) – one source (Fig. 3)
3. Azure, three bells, Or (2.1) – one source
4. Azure, three bells, Argent (2.1) – one source
5. Argent, three bells, Gules (2.1) – one source
6. on the field three bells (2.1) without colour – one source

A peculiarity of the bells is that they occur four times as a simple coat of arms, and three times as part of a complex coat of arms, namely: once with a lion and twice with a griffin. In one source, the coat of arms is parted per pale with a Sable, lion Or and three bells. The blazons with a griffin are quartered: in the first source the order is a griffin (1,3) and three bells (2,4), and in the other the reverse.

From what has been presented so far, it becomes evident that both the bells and the griffin appeared on German territory primarily as part of the cycle of the Nine Worthies. Most likely, it was taken from there in other books written in German. The bells are a frequent symbol on the coats of arms of Macedonia, which is described precisely as the land of Alexander. Hence, the use of bells and griffins in complex coats of arms clearly shows an interweaving between the coats of arms of the country and the ruler, which is completely in

грбот на владетелот е и грб на земјата (Nacevski 2022). Во хералдичка смисла, станува збор за конструкциски стабилен блазон со извесни колебања во распоредот на боите.

ОРЕЛ

Орелот како симбол на Александар се појавува во пет извори и претставува шести по застапеност симбол веднаш по лавот со секира седнат на трон. Првпат го среќаваме во александрида создадена во периодот меѓу 1333 до 1340 година, односно пред крајот на првата половина на 14 век. Според видот на делата, по еден извор е грбовник и историска книга, а преостанатите три извори се алкесандриди. Во однос на јазикот, александридите се на француски јазик, грбовникот на германски, а историјата на фламански. Во грбовникот грбот на Александар не е дел од циклусот на деветте достоинственици. Во Табела 4 се дадени изворите и соодветниот блазон.

Што се однесува до орелот како симбол на Александар постојат повеќе можни објаснувања. Првото објаснување, секако, треба да се бара во тврдењата распространети уште во времето на Александар, дека тој не е син Филипов, туку Севсов. Орелот е потврден Севсов симбол за што сведочи и богато нумизматичко, но и друго археолошко наследство. Така, орел среќаваме на македонски (Шелдаров, Лилчиќ 1994, 202) и пајонски кованици (Павловска 2008, 56). Второ објаснување може да се побара во преземање на византиската или римската традиција. Ова е особено актуелно за двоглавиот орел како силно распространет византиски симбол. Постои и трета мала можност да се работи за мешање со грбот на Цезар од циклусот на деветте достоинственици.

Сл./Fig. 4

Од хералдичка гледна точка, во основа се работи за две блазонски групи, и тоа:

1. на поле едноглав орел (сл. 4)
   1.1 црно, златен орел – двапати
   1.2 златно, црн орел – еднаш
2. на поле двоглав орел (сл. 5)
   2.1 црно, златен двоглав орел – еднаш

agreement with the mediaeval practice where the coat of arms of the ruler is also the coat of arms of the country (Nacevski 2022). In a heraldic sense, it is a structurally stable blazon with certain fluctuations in the arrangement of colours.

EAGLE

The eagle as a symbol of Alexander appears in five sources and is the sixth most common symbol, following the lion with an axe sitting on a throne. We first encounter it in a copy of the Alexander Romance created between 1333 and 1340, i.e. before the end of the first half of the fourteenth century. According to the type of works, one source is an armorial, the second is a history book, and the remaining three sources are in the Alexander Romance. In terms of language, the Alexander Romance is in French, the armorial is in German, and the history is in Flemish. In the armorial, Alexander's coat of arms is not part of the cycle of the Nine Worthies. Table 4 shows the sources and the corresponding blazon.

As for the eagle as a symbol of Alexander, there are several possible explanations. The first explanation should certainly be sought in the claims spread even in Alexander's time that he was not the son of Philip but of Zeus. The eagle is a confirmed symbol of Zeus, as evidenced by a rich numismatic and other archaeological heritage. Thus, we find the eagle on Macedonian (Шелдаров, Лилчиќ 1994, 202) and Paionian coins (Павловска 2008, 56). A second explanation can be sought in the adoption of Byzantine or Roman tradition. This is especially relevant for the double-headed eagle as a widely spread Byzantine symbol. There is also a third and small possibility of confusion with the coat of arms of Caesar from the cycle of the Nine Worthies.

From a heraldic point of view, there are basically two blazon groups:

1 on the field a single-headed eagle (Fig. 4)
1.1 Sable, an eagle Or – twice
1.2 Or, an eagle Sable – once
2. on the field a double-headed eagle (Fig. 5)

2.2 златно, црн двоглав орел – еднаш

Станува јасно дека орелот претставува стабилна блазонска група, која се јавува на поширок европски простор уште во почетокот на 14 век. Групата е стабилна и во однос на застапеноста на боите со нивен евидентен инверзен однос.

Сл./Fig. 5

2.1 Sable, a double-headed eagle Or – once

2.2 Or, a double-headed eagle, Sable – once

It becomes clear that the eagle represents a stable blazon group that appears in a wider European area as early as the beginning of the fourteenth century. The group is also stable in terms of the representation of the colors with an evident inverse relationship between them.

ПРЕВЕЗ/СКОСЕН НА

Превезот е хералдичка фигура која претставува дијагонална лента што почнува од горната десна хералдичка страна (Јоновски 2010). Скосен е една од основните поделби на штитот и претставува дијагонална линија која минува од горниот хералдички десен до долниот хералдички лев агол (Јоновски 2009). Полето на штитот може да биде скосено на повеќе линии сè додека нивниот број е непарен. Ако бројот на линиите е парен, тогаш се добиваат еден или повеќе превези. Превез/скосен како симбол на Александар се среќава во три извори. Сите извори потекнуваат од различен век. Најстариот е од 14 век, а по еден извор е и од 15 и 16 век. Два извори се општо историски книги, а еден грбовник. Во однос на јазикот по еден извор е на латински, германски и шпански јазик. Грбот на Александар во сите три извори е надвор од циклусот на деветте достоинственици. Во Табела 5 се дадени изворите и соодветниот блазон.

Врската меѓу превезите како симбол и Александар е сосема нејасна. Сепак, овие грбови се во директна врска со грбот на кралот на Солун, од Солунското Кралство на крстоносците. Најстариот извор што споменува грб на кралот на Солун датира од 1265 – 1270 година (Armorial Wijnbergen) и е доволно близок да припишаниот грб на Александар. Треба да се напомене дека овој грб се разликува од грбот на Бонифаций Монфератски, крал на Солун од 1204 до 1207 година, но има аналогија со грбот на маркизот од Финале, Лигурија (Италија), чии владетели се од друга подоцнежна семејна гранка на семејната лоза Алерамичи од која

Сл./Fig. 6

BEND AND PER BEND

The bend is a heraldic figure that represents a diagonal strip that starts from the upper dexter side of the shield (the upper left as viewed) (Jonovski 2010). *Per bend* is one of the basic divisions of the shield and represents a diagonal line that passes from the upper heraldic right to the lower heraldic left corner (Jonovski 2009). The field of the shield can be parted per bend on multiple lines as long as their number is odd. If the number of lines is even, then one or more bends are obtained. The bend/per bend as a symbol of Alexander is found in three sources. All sources originate from different centuries. The oldest is from the fourteenth century, and the other two sources are from the fifteenth and sixteenth centuries. Two sources are in general history books, and one in an armorial. In terms of language, one source each is in Latin, German and Spanish. Alexander's coat of arms in all three sources is outside the cycle of the Nine Worthies. Table 5 gives the sources and the corresponding blazon.

The connection between the bend as a symbol and Alexander is quite unclear. However, these coats of arms are directly related to the coat of arms of the King of Thessalonica, from the Crusader Kingdom of Thessalonica. The oldest source mentioning the coat of arms of the King of Thessalonica dates from 1265–1270 (Armorial Wijnbergen) and is similar enough to the coat of arms attributed to Alexander. It should be noted that this coat of arms differs from the coat of arms of Boniface of Montferrat, King of Thessalonica from 1204–1207, but has an analogy with the coat of arms

потекнува и Бонифацијa Монфертски. Како и да е, врската меѓу овие два грба е сè уште несигурна. Досега не е пронајден ваков вид грбови, а да се припишани на кралот на Македонија.

Од хералдичка гледна точка, во основата се работи за мала блазонска група со две подгрупи, и тоа:

1. превези (сл. 6)
1.1 сребрено, три црвени превези – еден извор
1.2 поле, пет превези, без боја – еден извор
2. скосен на (сл. 7)
2.1 во син обраб, скосен на пет, црвено и сребрено – еден извор

Малиот број извори како и големата временска, но и просторна дискрепанција засега не дозволуваат да се донесе некој темелен заклучок за овие блазони. Првенствено треба да се провери врската со солунските кралеви како и подоцнежните претенденти на тој престол.

Сл./Fig. 7

of the Marquisate of Finale, Liguria (Italy) whose rulers are from another later family branch of the Aleramichi family line from which Boniface of Montferrat also originates. However, the connection between these two coats of arms is still uncertain. No such coat of arms attributed to the King of Macedonia has been found so far.

From a heraldic point of view, it is basically a small blazon group with two subgroups, namely:

1. Bends (Fig. 6)
1.1 Argent, three bends Gules– one source
1.2 field, five bends, without colour – one source
2. Per bend (Fig. 7)
2.1 In a border, Azure, per bend of five, Gules and Argent – one source

The small number of sources as well as the large temporal and spatial discrepancy do not allow for the time being to draw any fundamental conclusion about these blazons. The connection with the Salonika kings as well as the later pretenders to that throne should be checked first.

ВОЛК

Волкот како симбол на Александар засега се појавува само во еден извор од самиот почеток на 16 век. Имено, во австриската национална библиотека се чува превод на Плутарховите биографии (Sieder 1502, f. 9v). Преводот е направен од Јохан Сидер и објавен е во 1502 година, во Виена. Во книгата се поместени минијатури на Александар Македонски, Ханибал, Скипион Африканус и Серториус. На фолио број 9 е прикажан Александар во цел раст, облечен во оклоп и шлем со златна круна (сл. 8). Во левата рака држи долг меч потпрен на земја, а со десната придржува штит. На штитот може јасно да се види емблазониран грб: сребрено, разјарен волк, природно.

Врската меѓу волкот како симбол и Александар треба да се бара преку припишаните грбови на принцот на Ематија. Ематија е едно од имињата за Македонија (Smoot 2015, 150) користено во древноста. Во поограничена смисла таа

Сл./Fig. 8

WOLF

The wolf as a symbol of Alexander appears only in one source from the very beginning of the sixteenth century. Namely, the Austrian National Library keeps a translation of Plutarch's Biographies (Sieder 1502, f. 9v). The translation was made by Johann Sieder and was published in 1502, in Vienna. The book contains miniatures of Alexander the Great, Hannibal, Scipio Africanus and Sertorius. On folio number 9, Alexander is depicted in fully grown, dressed in armour and wearing a helmet with a golden crown (fig. 8). In his left hand he holds a long sword resting on the ground, and with his right he holds a shield. On the shield, an emblazoned coat of arms can be clearly seen: Argent, a Wolf rampant, Proper.

The connection between the wolf as a symbol and Alexander should be sought through the attributed coats of arms of the prince of Emathia. Emathia is one of the names for Macedonia (Smoot 2015, 150) used in antiquity. In a more limited sense, it represents

претставува област на македонското крајбрежје на Егејско Море меѓу устието на реката Бистрица и делтата на реката Вардар (Проева 2004, 21 – 26), но и старо име за Солун (Papazoglou 1988, 196 – 197). Ематиски и ематиски водач се чести епитети на римските автори за Александар Македонски. Ваквиот приказ повторно оди во прилог на тврдењето дека грбот на кралот е грб на земјата.

Грбовите на Ематија се непозната и слабо истражувана подгрупа. Матковски во неговите истражувања за грбот на Македонија воопшто не дошол до сознанија за неа. Нејзиното откривање и претставување во македонската хералдичка наука е дело на Јован Јоновски (Jonovski 2005). Досега ова беше единствен ваков извор опишан кај нас. Во меѓувреме светлото на денот го видоа уште два извори со грб на Ематија (Нацевски 2022) (сл. 9). Иако се работи за мал број примери, односно само три, сепак се чини дека е во прашање подгрупа со стабилен блазон во однос на хералдичката фигура. Два од изворите се грбовници, а еден историски трактат. Сите се печатени на хартија кон крајот на 16 век. Во однос на јазикот по еден извор се на англиски, француски и латински јазик. Евидентно е дека волкот како симбол во 16 век е распространет на широка територија и е јасно асоциран со Александар и со Македонија.

Сл./Fig. 9

ЈАРЕЦ/КОЗА

Јарецот, односно козата како симбол на Александар се појавува во еден извор. Се работи за графика чувана во австриската национална библиотека во Виена. На неа Александар е прикажан како го јава Букефал и во десната рака вее знаме на копје. На знамето е прикажан јарец/коза (Alexander, Adel). (сл. 10) На самата графика отсуствува боја или пак хералдичка шрафура. Јарецот како симбол на Александар има директна врска со грбот на Македонија. Имено, во Универзитетската библиотека во Тубинген се чува

Сл./Fig. 10

an area on the Macedonian coast of the Aegean Sea between the mouth of the Bistrica River and the delta of the Vardar River (Проева 2004, 21 – 26), but also an old name for Thessaloniki (Papazoglou 1988, 196 – 197). Emathian and Emathian leader are frequent epithets of Roman authors for Alexander the Great. This depiction again supports the claim that the king's coat of arms is the coat of arms of the country.

The coats of arms of Emathia are an unknown and poorly researched subgroup. Matkovski in his research on the coat of arms of Macedonia did not find any information about it at all. Its discovery and presentation in Macedonian heraldic science is the work of Jovan Jonovski (Jonovski 2005). So far, this was the only such source described in our country. In the meantime, two more sources with the coat of arms of Emathia have been discovered (Nacevski 2022) (Fig. 9). Although there is only a small number of examples, that is, only three, it still seems to be a subgroup with a stable blazon in relation to the heraldic figure. Two of the sources are armorials, and one is a historical treatise. All were printed on paper towards the end of the 16th century. In terms of language, one source is in English, one in French, and one in Latin. It is evident that the wolf as a symbol in the sixteenth century was widespread over a large territory and was clearly associated with Alexander and Macedonia.

GOAT

The goat as a symbol of Alexander appears in one source. It is a picture kept in the Austrian National Library in Vienna. It shows Alexander riding Bucephalus and waving a flag on a spear in his right hand. The flag depicts a goat (Alexander, Adel). (Fig. 10) The graphic itself lacks colour or heraldic hatching. The goat as a symbol of Alexander has a direct connection with the coat of arms of Macedonia. Namely, the University Library in Tübingen has a manuscript armorial from the sixteenth century known as the *Koloriertes Wappenbuch*. It contains the coat of arms of

ракописен грбовник од 16 век, познат како *Koloriertes Wappenbuch*. Во него се наоѓа грб на Македонија со блазон: зелено, разгневен сребрен јарец, на десно (Kolorierte Wappenbücher). (сл. 11) Потеклото и симболиката на овој блазон треба да се бара во изворите за античка Македонија. Се претпоставува дека името Ајга, првата македонска престолнина, името го добила по коза. Кај Јустин се среќава податок дека пред знамињата на војската на Каран, легендарен македонски крал, оделе кози кои му го покажале патот до неговото кралство каде што тој го основал градот Ајга. Дополнително протом на коза е прикажан не само на монетите на Ајга туку и на кралските монети (Проева 2014, 181 – 182).

Сл./Fig. 11

ЗАКЛУЧОК

Досега имавме можност да обработиме четириесетина извори со грб на Александар Македонски, напишани на четири јазици, и тоа: германски, француски, латински и шпански. Во изворите се среќаваат седум хералдички фигури, и тоа: грифон, три круни, три ѕвона, орел, превези, волк и јарец, односно коза. Најзастапен симбол е грифонот со дванаесет, па круните со единаесет, ѕвоната со седум, орелот со пет, превезите со три, а волкот и јарецот со по еден извор. Од разгледаните извори лесно се воочува јасна поделба на симболите. Така, во извори на германски јазик доминира грифонот и ѕвоната. Преостанатите симболи се среќаваат на поширока територија. Изворите даваат силни индикации за врска меѓу грбот на Александар и грбот на Македонија. Таа е јасно видлива од примерите со волк, коза, лав и ѕвона, а произлегува од феудалната идеја за земјата како сопственост на владетелот, па оттука грбот на владетелот е и грб на земјата. Имајќи го предвид широкиот временски распон во кој настанале овие извори, се отвора можност и за откривање на најстариот хералдички слој поврзан со Александар и Македонија, а кој датира практично од самите почетоци на хералдиката воопшто. Како резултат на тоа се проследува и развојот на грбовите. Во однос на семантиката и семиотиката на симболите се забележува извесна корелација со легендите, митовите и историските наративи за Александар. Се забележува недостиг на италијански извори меѓу обработените дела. Тешко

Macedonia with a blazon: Vert, a goat to sinister Argent (Kolorierte Wappenbücher). (Fig. 11) The origin and symbolism of this blazon should be sought in the sources for ancient Macedonia. It is assumed that the name Aiga, the first Macedonian capital, was named after a goat. Justin records that goats walked in front of the banners of the army of Caranus, a legendary Macedonian king, showing him the way to his kingdom where he founded the city of Aiga. Additionally, a goat motif is depicted not only on Aiga's coins but also on royal coins (Проева 2014, 181 – 182).

CONCLUSION

So far, we have had the opportunity to process about forty sources with the coat of arms of Alexander the Great, written in four languages: German, French, Latin and Spanish. The sources contain seven heraldic figures: a griffin, three crowns, three bells, an eagle, bends, a wolf and a goat. The most common symbol is the griffin with twelve examples, then the crowns with eleven, the bells with seven, the eagle with five, the bends with three, and the wolf and goat with one source each. From the sources reviewed, a clear division of the symbols is easily discernible. Thus, in sources in the German language, the griffin and the bells dominate. The remaining symbols are found on a wider territory. The sources provide strong indications of a connection between the coat of arms of Alexander and the coat of arms of Macedonia. It is clearly visible from the examples with a wolf, goat, lion and bells, and arises from the feudal idea of the land as the property of the ruler, hence the ruler's coat of arms is also the coat of arms of the country. Considering the wide time span in which these sources were created, the possibility opens up for discovering the oldest heraldic layer associated with Alexander and Macedonia, which dates practically from the very beginnings of heraldry in general. As a result, the development of coats of arms is also traced. In terms of the semantics and semiotics of the symbols, a certain correlation with the legends, myths and historical narratives about Alexander is noted. A lack of Italian sources is observed

е да се замисли дека Александар отсуствува како мотив во средновековна Италија. Затоа ќе треба да се извршат дополнителни истражување на италијанска средновековна книжнина и грбовници.

among the works processed. It is difficult to imagine that Alexander is absent as a motif in mediaeval Italy. Therefore, additional research on Italian mediaeval literature and roll of arms need to be carried out.

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

Ацовић, Драгомир. 2008. *Херлдика и срби*. Београд, Завод за уџбенике.

Јоновски, Јован. 2009. Македонски терминолошки речник. *Македонски Хералд* 3. https://journals.mk/index.php/mkherald/issue/view/259

Јоновски, Јован. 2010. Македонски терминолошки речник. *Македонски Хералд* 4. https://journals.mk/index.php/mkherald/issue/view/260

Јоновски, Јован. 2015. *Симболите на Македонија*. Скопје, Силсонс.

Матковски, Александар. 1970. *Грбовите на Македонија*. Скопје, НИП Нова Македонија

Милетичъ, Любомир. 1936. *Една българска александрия от 1810 год*. София, БАН.

Плутарх. 1994. *Александар Македонски*. Скопје, Детска радост.

Проева, Н. 2004. *Историја на Аргеадите*. Скопје, Графотисок.

Проева, Нада. 2014. *Религија на античките Македонци*. Скопје, Графотисок.

Псевдо-Калистен. 2008. *Животот и делата на Александар Велики* (GESTA ALEXANDRI). Превод од старогрчки, предговор и белешки, Весна Димовска-Јањатова. Скопје, Слово.

Шелдаров, Н. Лилчиќ, В. 1994. *Кралевите на античка Македонија и нивните монети во Република Македонија*. Скопје, Македонска цивилизација – Скопје.

Aarau, Aargauer Kantonsbibliothek, MsWettF 16: 1. *Silbereisen: Chronicon Helvetiae*, Part I (https://www.e-codices.unifr.ch/en/list/one/kba/0016-1).

Alexander, Adel, and Alexander III. Alexander Der Große, *König von Makedonien*, n.d. https://data.onb.ac.at/rep/BAG_4285492.

Armorial général, d›origine vraisemblablement lorraine, précédé de deux courts traités de blason. Ms Français 18651, f. 1r. Département des Manuscrits. Bibliothèque nationale de France http://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc47921q

Armorial Wijnbergen. 1265 – 1270. Ms. 2569. Collection Goethals. Koninklijke Bibliotheek van België

Cary, George (1956). T*he Medieval Alexander*. Cambridge, The University Press

Jonovski, Jovan (2005). "Macedonius` Wolf Argent". *Macedonian Herald*, no. 1 (May 16, 2005): 1–2. https://doi.org/10.47763/mher051001j

Nacevski, Ivan. 2016. "Blason of the Lion in the Attributed Arms of Alexander III of Macedonia". *Macedonian Herald*, no. 10 (December):12-19. https://doi.org/10.47763/mher16100012n.

Nacevski, Ivan. (2019). "The Influence of Julio Cesare Carpaccio's Delle Imprese on Illyrian Heraldry and the Macedonian Land Coat of Arms". *Macedonian Herald*, no. 13 (December):3-15. https://doi.org/10.47763/mher1913003n.

Nacevski, Ivan. (2022). "The Coat of Arms of Macedonia in Western European Sources". *Macedonian Herald*, no. 19:26-45. https://doi.org/10.47763/mher2219026n.

Nacevski, Ivan (2022). "The Emergence and Development of the Coat of Arms of Macedonia in Illyrian Heraldry. *Genealogy* 2022, 6, 44. https://doi.org/10.3390/genealogy6020044

Kolorierte Wappenbücher. 1500 – 1600. Md 247 – 1 p. 2. Bibliotheca Windhagiana, Tübingen Universitätsbibliothek https://opendigi.ub.uni-tuebingen.de/opendigi/Md247-1

Pavlovska Eftimija (2008). *The Coins of Paeonia from the Numismatic Collection of NBRM*, Skopje, National Bank of the Republic of Macedonia.

Papazoglou, Fanoula. (1988). *Les Villes de Macédoine À L'époque Romaine*. Vol. 16. Ecole française d'Athènes.

Pade, Marianne. (2007). *The Reception of Plutarch›s Lives in Fifteenth-Century Italy*, 2 vols. Copenhagen, Museum Tusculanum Press

Rufus, Curtius. (1809). *The History of the life and reign of Alexander the Great*. London, Printed for Samuel Bagster, in the Strand.

Sieder, Johann. (1502). *Übersetzung des Plutarch (Alexander der Große, Hannibal, Scipio Africanus, Sertorius)*. Cod. 2856*. Wien, Österreichische Nationalbibliothek

Smoot, Guy P. (2015). *Ethnicity, Ethnogenesis and Ancestry in the Early Iron Age Aegean as Background to and through the Lens of the Iliad*. Doctoral dissertation, Harvard University, Graduate School of Arts & Sciences.

Voynikov, Ivan (2011), "Macedonia from a Heraldic Perspective (14th -18th C.)", *Herold,* 3 avgust 2011 (3-13).

Znamierowski, Alfred. (2017). *Heraldyka i weksylologia*. Warszawa, Arkady.

Табела/Table 1. Грифон / Griffon			
Вид/ Type	Извор/Source	Блазон/Blazon	Јазик Lang
Грбовници Armorials	Ingeram-Codex[1]	Црно, златен грифон Sable a griffon Or	Германски /German
	Wappenbuch des St. Galler Abtes[2]		
	Hofkleiderbuch[3]		
	Wappenbuch besonders deutscher Geschlechter[4]		
	Opus Insignium Armorumque		
	Das Erneuerte und vermehrte Teutsche Wappenbuch[5]		
	Sammelband mehrerer Wappenbücher[6]		
	Wernigeroder (Schaffhausensches) Wappenbuch[7]		
Графика Graphics	Alexander III. (der Große), König von Makedonien[8]	Црно, златен грифон Sable a griffon Or	
	Die drei guten Heiden[9]		
	Alexander der Grosse		
Александрида Romance	Hiernach volget die histori von dem grossen Alexander[10]	Грифон, нема бои Griffon, no colors	

Табела/Table 2. Три круни /Three crowns			
Вид /Type	Извор /Source	Блазон/Blazon	Јазик/ Lang.
Грбовници Armorials	Ortenburger Wappenbuch[11]	Три круни, без бои Three crowns, no color	Германски / German
	Chronik des Konstanzer Konzils[12]	Сино, три златни круни Azure, three crowns Or	
	Donaueschinger Wappenbuch[13]		
	Wappenbuch Grünenberg[14]		
	Jörg Rugens Wappenbuch[15]		
	Wernigeroder Wappenbuch[16]		
	Wappenbuch[17]	Црвено, три златни круни Gules, three crowns Or	
	Silbereisen: Chronicon Helvetiae[18]		
	Armorial général[19]	Сино, три златни круни Azure, three crowns Or	Француски/ French
Александриди Romance	La Vraye Histoire du Bon Roy Alixandre[20]	Црвено, три златни круни Gules, three crowns Or	
	Histories de Alexandre le grand	Сино, три златни круни Azure, three crowns Or	

Табела/Table 3. Три звона / Three bells			
Вид/Type	Извор/Sources	Блазон/Blazon	Јазик Lang.
Книги/ Books	Weltchronik. Sibyllenweissagung. Antichrist[21]	Златно, три црвени звона Or, three bells Gules	Германски /German
	Schedel, Hartmann: Weltchronik [22]	Три звона, без боја Three bells, no color	
Грбовници Armorials	Das Uffenbachsche Wappenbuch[23]	Црвено, три златни звона Gules, three bells Or	
	Wernigeroder Wappenbuch [24]		
	Wappenbuch[25]	Сино, три сребрени звона Azure, three bells Argent	
Графика Graphics	Alexander Magnus [26]	Сино, три златни звона Azure, three bells Or	
	Alexander der Grosse, sein Vater und seine Mutter	Три звона, без боја Three bells, no color	

Табела/Table 4. Орел /Eagle			
Вид/Type	Извор/Sources	Блазон/Blazon	Јазик Lang.
Александриди Romance	Roman d'Alexandre en prose [27]	Златно, црн орел Or, an eagle Sable	Француски/ French
	Roman d'Alexandre [28]	Црно, златен орел Sable, an eagle Or	
	Roman d'Alexandre	Златно, црн двоглав орел Or, a double headed eagle Sable	
Книга Books	Spieghel Historiael [29]	Црно, златен орел Sable, an eagle Or	Гер./Germ
Грбовник/ Armorials	Benediktiners zu Seeon [30]	Црно, златен двоглав орел Sable, a double headed eagle Or	

Табела/Table 5. Превези/скосено/ Bend			
Вид/Type	Извор/Sources	Блазон/Blazon	Јазик Lang.
Книги /Books	Anonymi chronicon[31]	Сребро, 3 црвени превези Argent, 3 bends Gules	Лат. Latin
	Los nueve preciados de la fama[32]	Пет превези, без боја 5 bendlets, no color	Шпан Span.
Грбовник Armorials	Sammelband Wappenbücher [33]	Црвен обраб, сребрено и сино, скосено /Per bend Argent and Azure, a bordure Gules	Герм Germ

1. Ingeram, H. 1459. Ingeram-Codex Wappenbuch des Österreichischen Herzogs Albrecht VI. A2302. Hofjagd – und Rüstkammer (Waffensammlung). Kunsthistorisches Museum
2. Wappenbuch des St. Galler Abtes Ulrich Rösch, Cod. Sang. 1084, p. 17. St. Gallen, Stiftsbibliothek. http://dx.doi.org/10.5076/e-codices-csg-1084
3. Hofkleiderbuch. Cgm 1952, p.0042. Codices germanici monacenses – Deutsche Handschriften. München, BSB.
4. Bertschi, N. 1542. Wappenbuch besonders deutscher Geschlechter. Code icon. 308, f. 24v. Codices iconographici. BSB.
5. Siebmacher, J. 1657. Das Erneuerte und vermehrte Teutsche Wappenbuch. 4 Gen 210, p. 87. Augsburg, Staats – und Stadtbibliothek
6. Sammelband mehrerer Wappenbücher. 1530. Cod. icon. 391, 6v. Codices iconographici. München, BSB.
7. Wernigeroder Wappenbuch. 1475-1500. Cod.icon. 308n, 17r. Codices iconographici. München, BSB.
8. Solis, V. 1550. Alexander III. (der Große), König von Makedonien. A 166, 1; Bartsch 58. Dresden, Staatliche Kunstsammlungen
9. Stiftung Wredowsche Zeichenschule Brandenburg/ Havel. «V01798Kb: Die drei guten Heiden» last modified 2023-10-24. https://brandenburg.museum-digital.de/object/68485
10. Hartlieb, J. 1478. Hiernach volget die histori von dem grossen Alexander. 2 Inc.c.a. 730, 1r. Incunabula cum anno. München, BSB
11. Ortenburger Wappenbuch. 1466-1473. Cod.icon. 308u, f. 225r. Codices iconographici. München, BSB
12. Richental, U. 1483. Chronik des Konstanzer Konzils. Augsburg, Anton Sorg. 98v. doi:10.11588/ diglit.9340
13. Donaueschinger Wappenbuch. 1433-1460. Hs.Don.496. Badische Landesbibliothek (BadLB)
14. Grünenberg, K. 1483. Das Wappenbuch Conrads von Grünenberg, Ritters und Bürgers zu Constanz. Cmg 145, (0005). Cmg – Deutsche Handschriften. München, BSB
15. Rugens, J. 1495 – 1498. Wappenbuch. Cod. 545. Innsbruck, Universitäts- und Landesbibliothek Tirol
16. Wernigeroder Wappenbuch. 1475-1500. Cod.icon. 308n. Codices iconographici. München, BSB.
17. Wappenbuch. 1500 – 1550. Cod.icon. 392d. f. 4r. Codices iconographici. München, BSB.
18. Aarau, Aargauer Kantonsbibliothek, MsWettF 16: 1, p. 549: Silbereisen: Chronicon Helvetiae, Part I (https://www.e-codices.unifr.ch/en/list/one/kba/0016-1).
19. Armorial général, d›origine vraisemblablement lorraine, précédé de deux courts traités de blason. Ms Français 18651, f. 1r. Département des Manuscrits. Bibliothèque nationale de France
20. La Vraye Histoire du Bon Roy Alixandre. 1400 – 1500. Royal MS 20 B XX. British Library.
21. Weltchronik. Sibyllenweissagung. Antichrist. Cgm 426, p. 34. Codices germanici monacenses-Deutsche Handschriften. München, BSB
22. Schedel, Hartmann. 1493. Schedel, Hartmann: Weltchronik. Rar. 287. Rariora - Besonders seltene Druckausgaben. München, BSB
23. Uffenbachsche Wappenbuch. 1440 – 1443. Cod. 90b in scrinio. Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek
24. Wernigeroder Wappenbuch. 1475-1500. Cod.icon. 308n, 17r. Codices iconographici. München, BSB.
25. Wappenbuch. 1500 – 1550. Cod.icon. 392d. f. 2v. Codices iconographici. München, BSB.
26. Richter, Regine: Alexander Magnus, Blatt 4v, 2006.01. http://www.deutschefotothek.de/ documents/obj/81067111 посетено на 30.03.2024
27. Roman d›Alexandre en prose. 1333 – 1340. Royal MS 19 D I, f.14r. British Library.
28. Roman d›Alexandre. 1290-1300. Harley MS 4979 f.72r. British Library.
29. Maerlant, J. 1325 – 1335. Spieghel Historiael. KA 20. The Hague, KB.
30. Wolfgang Schaumbergers. 1719. Benediktiners zu Seeon, Centones stemmatographici (Geschichte bayrischer Adelsgeschlechter, Wappen, Grabsteine etc.). Cgm 2273. Codices germanici monacenses-Deutsche Handschriften BSB
31. Colbetinus. 1300 – 1400. Anonymi chronicon à mundi creatione ad annum 1220. Latin 4935, f. 19r. Département des Manuscrits. BnF
32. Navarro, J., Soler, O. 1541. Los nueve preciados de la fama. Cronica llamada el triu[n]pho de los nueue mas preciados varones de la fama: En la qual se contiene las vidas de cada vno dellos, y las grandes proezas y excelle[n]tes hechos ... en armas por aq[ue]llos hechas. Impresso en la muy noble ciudad de Valencia: por Juan nauarro, impressor de libros. 21
33. Sammelband mehrerer Wappenbücher. 1530. Cod. icon. 391, 4r. Codices iconographici. München, BSB.